ל. פרץ N8664

דער
קונצענמאכער

אילוסטרירט פון מארק שאגאל.

ווילנער פערלאג פון ב. א. קלעצקין.

Евр.
2-365

דער קונצענמאכער.

אין א וואַלינער שטעטל פֿרײַן איז א מאָל געקומען א קונצענמאַכער.

און כאָטש עס איז געווען אין דער פּאַר׳דאַגֶה׳טער פּאַר=פּסַח=צײַט, ווען א ייד האָט מער זאָרג ווי האָר אויפֿ׳ן קאָפּ, האָט דאָך זײַן אָנקומען אָנגעמאַכט א גרוי= סען רַעש; עפּעס א רעשענוש פון א מענש! אָפּגערופֿען, אָפּגעשלאָסען און — אויפ׳ן קאָפּ א צילינדער. אָמֶת, א אָפּגעטראָגענער, א צעקנייטשטער, אָבער אַוא הויכער! אַן אָמֶת יידיש פּנים, מאָגער, בלייך, א נאָז פון נאָוען= לאַנד! און א געגאָלטע בּאָרד! קיין פּאַספּאָרט האָט ער נישט, און עסען האָט אים קיינער נישט געזעהן, נישט קיין כּשרים, ניט קיין טְרֵפֿה׳ס. גאָר ווייס, וואָס ער איז! מען פרעגט אים: פון וואַנען? זאָגט ער „פון פּאַריז"; וואוהין? — „קיין לאָנדאָן!" ווי קומט איר אַהער? „פּאַספּאָרט ער: „פּאַרבלאָנדושעט!" א פּנים, צו=פום געגאַנגען! און ווייזט זיך בײַ קיין מְנָיָן נישט, אפילו שַׁבָּת=הַגָּדול נישט און שטעהט מען צו אים צו, מאַכט מען אַרום אים

אַ רעדעל, וועלט ער פלוצים נֶעמען גלײַך די ערד וואָלט אים אַיינגעשלונגען,—און שוועבט ארום אויף יענער זײַט מאַרק.

דערווײַל האָט ער זיך געדונגען אַ סאַלאָן און אָנגע־הויבען צו מאַכען קונצען.

אָבער קונצען! פֿאַרן גאַנצען עולָם האָט ער גע־שלונגען ברענענדיגע קוילען, ווי פֿאַרפעל; און פון מויל ארויסגעצויגען האָט ער אַ לאַנגע בענדער: רויטע, גרינע, וואָס פֿאַר אַ קאָליר מען האָט נאָר געוואָלט, און לאַנגע, ווי דער גָלות. פון אַ כאָליווע פון שטיוועל וואַרפט ער ארום זעכצעהן פֿאָר אינדיקעם, אָבער אינדיקעם—ווי די בערגן! און לעבעדיגע, און צעלויפען זיך איבער דער סצענע! דערנאָך הויבט ער אויף אַ פום און קראַצט אָפּ פון דער פֿאָדעשווע גאָלדענע רענדלעך; אַ גאַנצע שיסעל גאָלדענע רענדלעך! פֿאַשט מען „בראַוואָ". גיט ער אַ פּיף, צעפליהען זיך אונטער סופּיט חַלות און קוילי־שען, און מישען זיך, און לויפען צוזאַמען, און הויבען אָן מאַנצען אַ ראָד צי אַ ברוגז־מאַנץ אונטער דער סטעליע! אוּן גיט ער אַ צווייטען פּיף,— וועלט דאָס אַלץ פֿאַר־שוואַנדען אין אויגענבליק, גלײַך נאָר נישט געווען! אוים קוילישען, אוים בענדער, אוים אינדיקעם—נאָרנים!

מִילָא, וויסט מען דאָך, אַז מיט כִּשוף קאָן מען אויך עפּעס באַווײַזען! די כִּשוף־מאַכער פון מִצְרַיִם הָא־בען מִן הַסְתָּם גרעסערע קונצען באַוויזען; איז עס אַ שווערצע קונק. איז אָבער די פראַנע, פֿאַרוואָס איז ער אַזאַ גרויסער קַבְּצָן? אַ מענש שאַרט רענדלעך פון פּא־

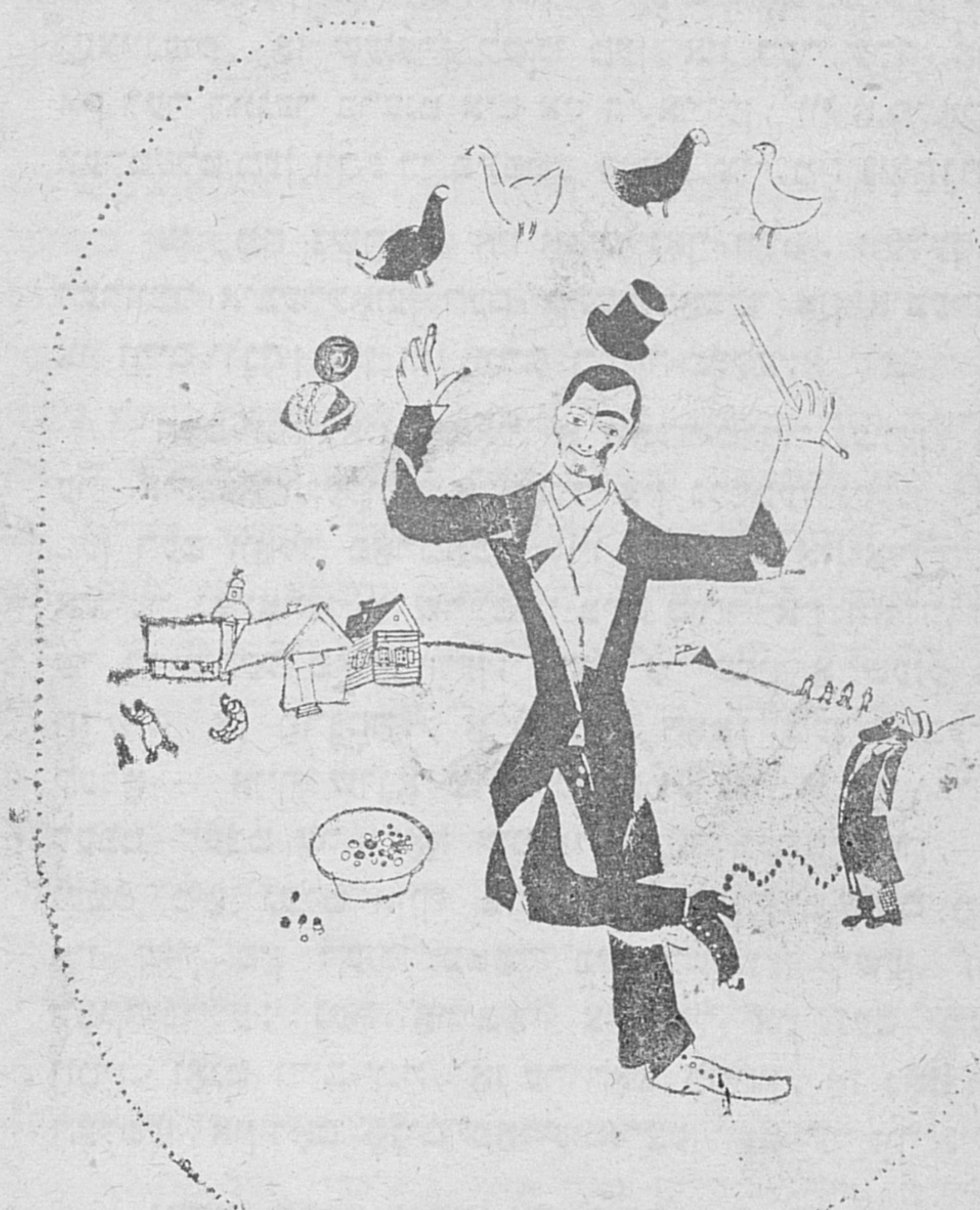

דעשווע, און האָט נישט מיט וואָם צו באַצאָלען פאַר דער אַכְסַנְיָא; מיט ... בַּיִת באַקט ער אָן מער קויליטשען און חַלות, ווי דער גר. טשער בעקער; אינדיקעם ציהט ער ארוים פון כאָליווע,—און אַ פָּנִים האָט ער—אַן אוים=געציגענס, אַז שענערן לעגט מען אין דער ערד ארײַן. און דער הונגער ברענט אים אין די אויגען, ווי אַ פלאַקער! ווערטעלט מען זיך: די פינפטע קשְיָא צו „מַה נִשְׁתַּנָה"!...

צו „מַה נִשְׁתַּנָה" איז אָבער נאָך וויכטיג. וועלען מיר דערוויסל איבערלאָזען דעם קונצענמאַכער און איבערגעהן צו חַיִים־יוֹנָה'ן און זײַן ווײַב רִבְקָה־בוילע.

חיים־יונה איז אַמאָל אַ וואַלד־סוֹחֵר געווען. האָט ער אויפאָל געקופט אַ וואַלד אין גלײַכען געלט, האָט מען דעם וואַלד פאַרמאַכט, איז ער ארוים אין איין העמד. איז ער געוואָרען אַ שרײַבער בײַם סוחר אין וואַלד, האָט ער די שטעל פאַרלוירען; ויצט ער שוין אַ שענע פּאָר חֲדָשִׁים אָן פַּרְנָסָה. אַ ווינטער האָט מען איבערגע=לעבט — אויף שוֹנְאֵי־צִיון געוואָגט. נו, אַ ייד ווי ער לעבט—לעבט ער. נאָך ווינטער אָבער געהט פֶּסַח,—וואו נעמט מען געלט אויף פסח? און פאַרוועגט בײַם מַלְוֶה איז שוין פון העגלײַכטער ביזן לעצטען קישען. זאָגט רבקה־בוילע: געה אַריבער צו קָהָל און נעם מָעות־חִטִּין. זאָגט חיים־יונה, אַז ער האָט בְּטָחון, אַז גאָט וועט העלפען, און דאָם פָּנִים פאַרשוואַרצען וועט ער זיך נישט.

געהט רבקה־בוילע און זוכט נאָך אַמאָל אין אַלע ווינקעלעך און געפינט אַן אַלטען אָפגעריבענעם זילבער=

נעם לעפעל — ווירקליך, אַ נס פון זיין ליבצן נאָמען!
שוין יאָרצן זינט דער לעפעל איז פאַרפאַלן געוואָרצן!
וואָם טוט חיים-יונה? געהט ער, פאַרקויפט אים,
און טראָגט אַרײַן די פּאָר גראָשען צום רָב אויף מעות-
חטין פאַר אָרימע לײַט. אָרימע לײַט — זאָגט ער — זיינען
בילכער.

די צײַט דערווײַל רוקט זיך. שוין אינגאַנצען נישט
מער ווי אַ פּאָר וואָכען צו פּסח, — ער האָט בטחון!
גאָט, זאָגט ער, פאַרלאָזט נישט! מֵילָא, רבקה-בוילע
שווײַגט; אַן אִשָּׁה מוז פּאָלגען אַ מאַן. עס געהט אָבער
אַוועק נאָך אַ טאָג, נאָך אַ טאָג, רבקה-בוילע וויסט נישט
פון קײַן שלאָף, גראָבט דאָם פּנים אין סיניק אַרײַן און
וויינט שטילערהייט, חיים-יונה זאָל נישט הערען...
און אויף פּסח איז קײַן צייכען נישטאַ. און טעג האָט
זי ערגערע, ווי נעכט,—בײַנאַכט וויינט זיך אַ מענש כאָטש
אָפּ דאָם האַרץ, בײַטאָג אָבער מוז מען קנײַפּען די בא-
קען, די פּאַרב זאָל שטעהן!

שְׁכֵנות קוקען איר נאָך און גאַפּען, און קוקען זיך
די אויגען אוים, און שטעכען זיך מיט רַחֲמָנות-בליקען,
ווי מיט נאָדלען... אַנדערע פרעגען: „ווען באַקט איר
מצות? ווי האלט איר מיט בוראַקעם?“ די נעהענטערע
זאָגען:

— ס'טײַטש, וואָם טוט זיך מיט אַייך, רבקה-בוילע?!
פעלט אַייך, וועלען מיר אַייך באָרגען, וכְדוֹמָה...

חיים-יונה וויל אָבער נישט אָנקומען צו קײַן מענ-
שען, און רבקה-בוילע וועט קעגען איר מאַן נישט געהן—

זוכט וי זיך אוים תִּרוּצִים פון אונטער דער ערד, און דאָם פנים פלאַמט און פלאַמט...

ועהען די שְׁכֵנִים, אַז עס איז נישט, ווי עס דאַרף צו זיין, נעמען זיי און לויפען צו רַב-ס'טיטש?

דער רב, נעבעך, הערט אוים, קרעכצט אָפּ און פּאַרקלערט זיך, און סוף-כָּל-סוף ענטפערט ער, אַז חיים-יונה איז אַ וואויל-לערנער און אַ גאָטספּאָרכטיגער, און אויב ער האָט בְּטָחון, האָט ער!...

רבקה-בוילע איז אֲפִילּוּ אָן בענש-ליכט געבליבען...

און - שוין פסח!

חיים-יונה געהט פון בֵּית-הַמִּדְרָש אַהיים, זעהט ער, אַז אַלע פענסטער אין מאַרק שיינען אַרוים מיט שְׂמָחַת-יום-טוב, און נאָר זיין דִּירָה שטעהט, וו אַן אָבֵל צווישען מְחוּתָנִים, ווי אַ בלינדער צווישען זעהענדיגע. ער פאַלט אָבער בַּיי זיך נישט אַראָפּ: „אַז גאָט וועט וועלען, וועט נאָך זיין פֶּסַח!"-טראַכט ער.

ער געהט אַריין און זאָגט פרעהליך: „גוט יום-טוב". און נאָך אַמאָל: „גוט יום-טוב דיר, רבקה-בוילע!" און רבקה-בוילעס קול ענטפערט אים, אָנגעזאָפּט מיט טרעען, פון אַ פינסטערווינקעל אַרוים:

„גוט יום-טוב, גוט יאָר!"

און אירע אויגען ברענען אַרוים פון פינסטערן ווינקעל, זוי קעלע, זוי צוויי ברענדיגע קוילען.

געהט ער צו איר צו און זאָגט איר:

- רבקה-בוילע - זאָגט ער - הײַנט איז יום-טוב יְצִיאַת-מִצְרַיִם, פאַרשטעהסט? טרויערן טאָר מען נישט!

אויב דער רבונו־של־עולם האָט נישט געוואָלט, מיר זאָלען האָבען אזוינע פסח, מוז מען אָננעמען פאַר ליב און זיין בייַ אַ פרעמדען סֵדֶר. וועלען מיר גיין ערגעץ־אַנדערש צום סדר! מען וועט אונז אַרויסלאָזען אומעטום... טיר און טויער שטעהען אָפען... יידען זאָגען: „כָּל דִכְפִין יֵיתֵי וְיֵיכוֹל", דאָם איז טייטש: ווער עס איז הונגעריג, זאָל אַרויינקומען עסען, קום, נעם אויף דיר די שאַל, וועלען מיר גיין צום ערשטען בעסטען ייִד...

און רבקה־בוילע, וואָס שוט שמענדיג דעם ווילען פון איר מאַן, האַלט אַיין מיט אַלע כוחות דאָם גענויען, וואָס רייסט זיך צום האַלז, נעמט אויף זיך אַ צעריסענע שאַל און וויל שוין גיין,—אין דער זעלבער רֶגַע עפענט זיך אָבער די טיר, און עמיץ קומט אַרײַן און זאָגט:

— גוט יום־טוב.

ענטפערן זיי: גוט יאָר, נישט זעהענדיג, ווער עס איז צו זיי אַרײַנגעקומען.

זאָגט דער, וואָס איז אַרײַנגעקומען:

— איך וויל זיין אייער גאַסט צום סֵדֶר!

ענטפערט חיים־יונה:

— מיר האָבען אַליין קיין סדר נישט...

ענטפערט יענער, אַז ער האָט מיטגעבראַכט דעם סדר מיט זיך!

— אין דער פינסטער?—האַלט זיך שוין רבקה־בוילע נישט אַיין און שלוכצט.

— חֲלִילָה! — ענטפערט דער אוֹרֵח — עס וועט זיין ליכט.

און ער גיט אַ מאַך: האָקום=פּאָקום! און עם באַווי=
זען זיך צוויי פּאָר זילבערנע לייכטער מיט אָנגעצונדענע
סטעאַרין=ליכט, אין מיטען שטוב, אין דער לופט! עם
ווערט ליכטיג! חיים=יונה און רבקה=בוילע דערוועהען, אַז
דאָס איז דער קונצענמאַכער, און זיי גאַפען און קאָנען
פּאַר וואונדער און שרעק קיין אויסציג וואָרט פון מויל
נישט אַרויסברענגען. זיי כאַפּען זיך איינס דאָס צווייטע
אָן ביי די הענט און שטעהען מיט אויפגעריסענע אויגען
און אָפענע מיילער.

דער קונצענמאַכער וועגדט זיך דערוויל צום טיש,
וואָס איז געשטאַנען פּאַרשעמט אין אַווינקעלע, און זאָגט
צו אים:

— נו, בָּחור'ל, באַדעק דיך און קום אַהער!

און אַזוי ווי ער זאָגט דאָס אַרוים, פּאַלט פון דער
סטעליע אויפ'ן טיש אַראָפּ אַ שני=וויס טישטוך און
באַדעקט אים, און דער באַדעקטער טיש הויבט זיך אָן
רירען, און געהט, און קומט אין שטוב אריין, און
פּאַרהאַלט זיך פונקט אונטער די ליכט, און די זילבערנע
לייכטער לאָזען זיך נידעריגער אַראָפּ און שטעלען זיך
אַנידער אויפ'ן טיש.

— אַצינד — זאָגט דער קונצענמאַכער—פּעלען נאָך
הֶסֶ'בעטען,—זאָלען זיין הֶסֶ'בעטען!

געהען דריי בענקלעך, פון דריי עקען פון שטוב, און
געהען צו צום טיש און שטעלען זיך אויף זיינע דריי זיטען.

הייסט ער, דער קונצענמאַכער זיי זאָלען בריישער

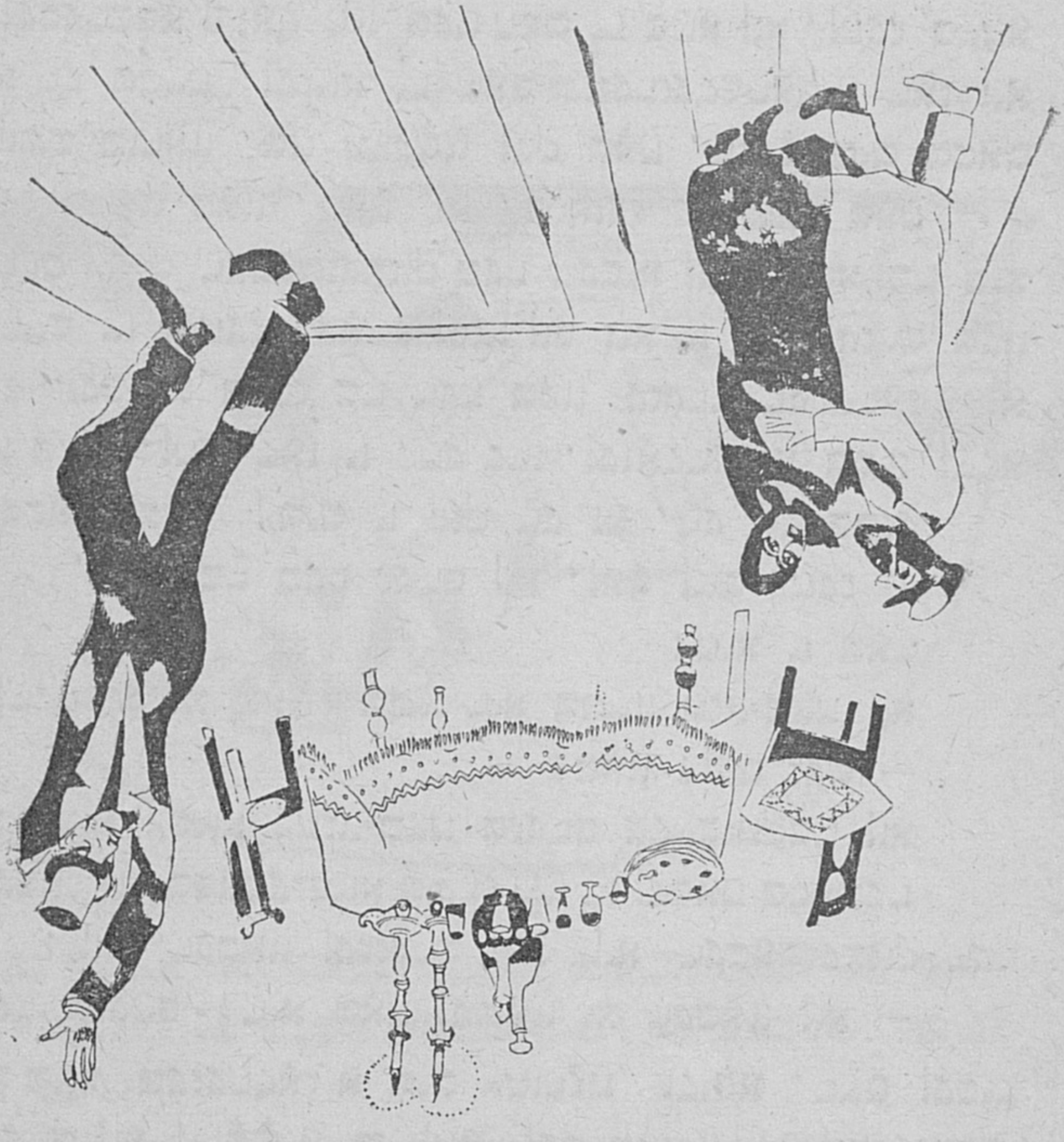

ᓄᓇᕗᑦ ᐃᓄᐃᑦ ᐊᑐᕐᓂᖅ ᐊᑐᖅᑕᐅᓂᖅ ᐃᓕᓴᕐᓂᐊᖅ ᐊᑐᖅᑕᐅᓂᖅ ᐃᓄᐃᑦ

מאַכערס געבאָט, איבער די פאָטער־שטולען און — עס זוערען הֶסֶ'בעטען! אויף זײַן געבאָט באַוויזט זיך אויך אַ קְעָרָה מיט מִינִים און שטעלט זיך אויפ'ן טיש. עס באַ־וויזען זיך אויך רויטע כוסות מיט פלעשער ווײַן, אין מַצות, און אַלץ, וואָס מען דאַרף צו אַ כָּשֵׁר'ן און פרעה־לִיכען סֵדֶר, אַפִּילו „הַגָּדות" מיט אַ גאָלדענעם שניט.

— און וואַסער צו וואַשען האָט איר?—פרעגט דער דער קונצענמאַכער—איך קאָן ברענגען וואַסער אויך!

דעמאָלט האָבען זיי זיך ערשט אויפגעכאַפט פון גאַפען.

און רבקה־בוילע פרעגט חיים־יונה'ן אויפ'ן אויער:

— מעג מען? וואָם?

און חיים־יונה ווייסט איר נישט, וואָם צו ענטפערן.

ראָט זי אים:

— גיה, מײַן מאַן, און פרעג דעם רַב.

ענטפערט ער, אַז ער קאָן זי מיט'ן קונצענמאַכער אַליין נישט איבערלאָזען. וויל ער, זי זאָל גיהן. זאָגט זי, אַז אַ נאַרישער יידענע וועט דער רב נישט גלויבען. ער וועט מיינען, אַז זי איז פון זינען אַראָפּ. גיהען זיי בוידע צום רב און לאָזען איבער דעם קונצענמאַכער מיט'ן סדר.

האָט דער רב געזאָגט, אַז דאָם, וואָם וועלט גע־מאַכט מיט כְּשׁוּף, האָט קײַן מַמָּשות ניט, וואָרום כשוף איז נאָר אַ פאַרבלענדעניש פאַר די אויגען. היימט ער זיי אַהיים גיהן, און אויב די מצה וועט זיך לאָזען אָפּברעכען, דער ווײַן־גיסען אין די כּוסות אַרײַן, און די קישענעם פון הס'בעט־אָנטאָפּען, וכדומֶה, איז גוט... איז עס אַ גאָטס זאַך, מעגען זיי געניסען.

8-611

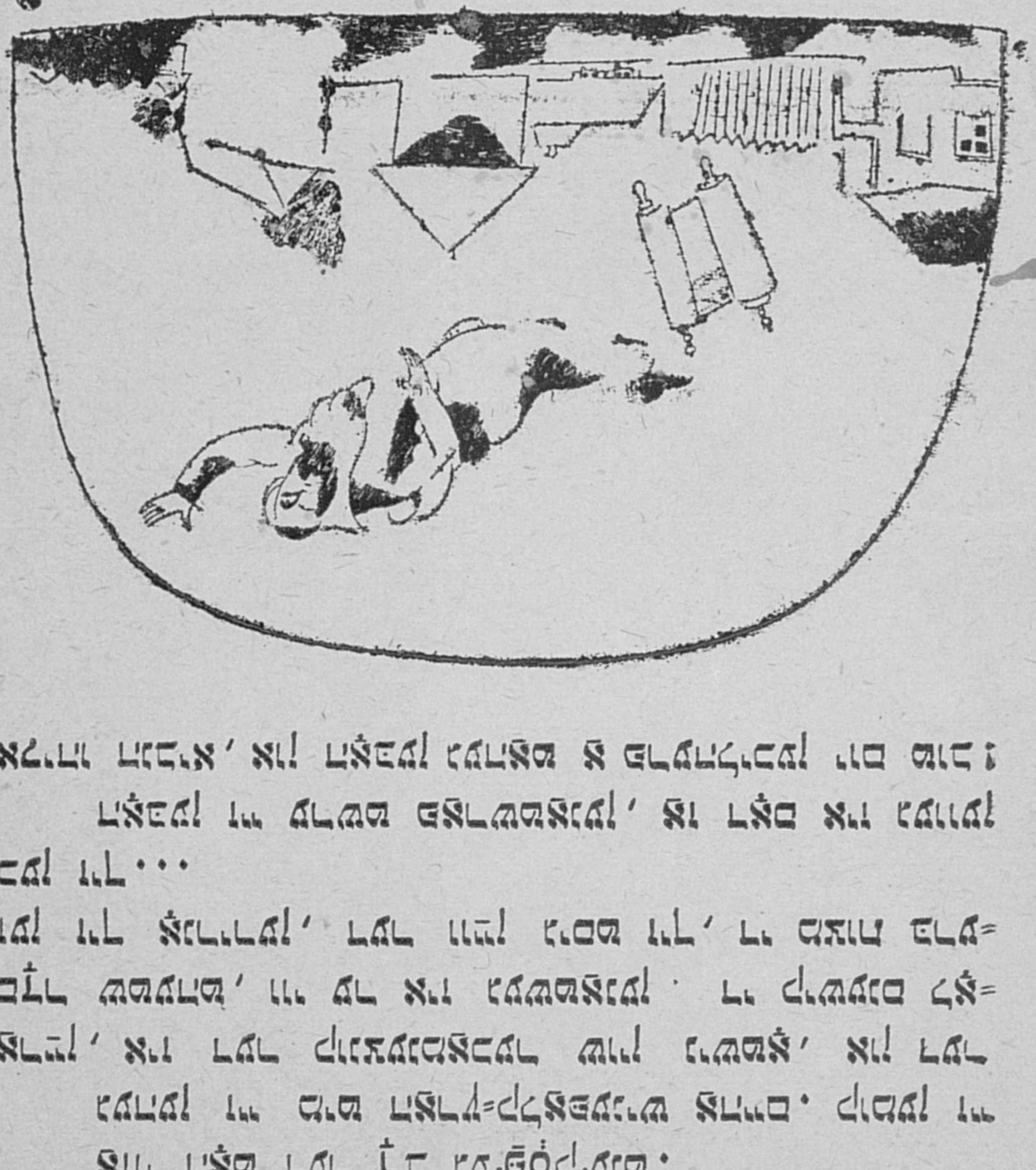

ᐊᒪᓗᑦ ᑎᒥᓐᓴ᙮ ᓂᐱ ᑲᔪᓯᑎᑦ ᓴᓇᔨᓐ ᓴ ᓯᓚᑦᓱᒪᓯᑎᑦ ᓄᐅ ᓂᒥ᙮
ᑲᔪᓯᑎᑦ ᓄᓇ ᓴᓇᔨᓐ ᓴᓇᔨᓐᓴᑦ ᓴᓇᔨᓐᓴᑦ ᓄᓇ ᓴᓇᔨᓐᓴᑦ ᓄᓇ ᓴᓇᔨᓐᓴᑦ ᓄᓇ

ОДСАА
Евр.
2-365

פריז 15 קאפ.

U. 18k.
4 20 p 90 k.

דרוקעריי פון „טאָגבלאַט“, פּעטראָגראַד, איזמאַילאָווסקי. 18.